

การศึกษากลอนลานเชิงเนื้อหาและวรรณศิลป์ในจังหวัดตรัง
The Study on Content and Literary Sense of Klon Lan
in Trang Province

เพ็ญแข แซ่ลิ้ม^{1*}, สุวภัทร ตุลยนิษัฏ ไตรรัตน์ เตชะโต¹ และสุภาพร คล้ายฉิม¹
Penkhae Saelim^{1*}, Suwapat Tullayanit¹, Trairat Techato¹, and Supaporn Klaichim¹

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตตรัง ตรัง 92140

² Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University, Trang Campus, Trang, 92140, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: penkhae6989@gmail.com

(Received: January 19, 2024; Revised: April 23, 2024; Accepted: May 5, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลอนกลอนในจังหวัดตรัง 2) วิเคราะห์เนื้อหาและลักษณะทางวรรณศิลป์ของกลอนกลอนในจังหวัดตรัง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ จากผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลอนกลอนในจังหวัดตรังซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการแบบก้อนหิมะหรือแบบลูกโซ่ (Snowball or Chain sampling) ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลอนกลอนพบว่า กลอนกลอนเป็นกลอนชาวบ้านที่ไม่มีการบันทึกประวัติความเป็นมาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในอดีตขับกลอนโดยนั่งล้อมวงต่อกลอนบนลานกว้างจึงได้ชื่อว่ากลอนกลอนและใช้ขับในงานอวมงคลเท่านั้น ปัจจุบันขับได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสอดคล้องกับโอกาสในการขับ ผู้ขับกลอนกลอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการใช้ภาษา มีไหวพริบปฏิภาณดีและมีน้ำเสียงไพเราะ กลอนกลอนมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความคิดคำนิยมของคนในท้องถิ่น และในแง่วรรณศิลป์พบว่า กลอนกลอนมีลักษณะคำกลอน คำสัมผัสและจังหวะคล้ายกลอนแปด ภาษาที่ใช้มีทั้งคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้และคำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานขึ้นอยู่กับเนื้อหาและโอกาสในการขับ มีการใช้คำซ้อน สำนวน โวหาร เพื่อให้ได้อรรถรส และใช้น้ำเสียงสูงต่ำ เอื้อนเสียงให้เสียงสั้นยาวเป็นท่วงทำนองไพเราะ

คำสำคัญ: กลอนกลอน กลอนชาวบ้าน กลอนแปด วรรณศิลป์

Abstract

This qualitative research aimed to (1) examine general information of Klon Lan in Trang Province and (2) to analyze its content and literary sense in Trang Province. In-depth interview and focus group were utilized for data collection. Analytical description was used for data analysis. Subjects were those taking part in Klon Lan in Trang Province. Researchers used a snowball or chain sampling to gain research subjects. Research results showed that Klon Lan was a folk poem with no written history has been recorded. In the past, it was used to sing in inauspicious events at night by sitting round on the ground and singing poems. At present, however, it could be sung both in auspicious and inauspicious events. The purpose and content of singing depended on the event and/or chance. The poet needed to have the ability to use language well with tactfulness and nice voice. As for its social values, Klon Lan had the content that reflected way of life, belief, culture, tradition, and values of the local people. In the literary sense, the results revealed that Klon Lan is the poem with rhyme and rhythm like Klon Paet. The use of language in poems included both southern and standard Thai words depending on contents and chances. Repetitions of words, rhetorics and idioms were used in singing Klon Lan to achieve poetic flavor. Moreover, this poem used high and low tones, long and short voices, leading to the beautiful melody.

Keywords: Klon Lan, Folk Poem, Klon Paet, Literary Term

ต้นไม้ที่ไร้ราก	เป็นกาฝากเกี่ยวฝากหนาม
เกาะเกี่ยวและเลื้อยลาม	ไปตามซั้วที่พัวพัน
ลึกลงในรากเหง้า	และเข้าใจในปัจจุบัน
เลือกจริงทิ้งเท็จปล้น	รู้เท่าทันอนาคต

(เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ฉันทลักษณ์และลีลากลอนของกลอนกลอนในแง่วรรณศิลป์เพื่อเผยแพร่บทกลอนกลอนให้สังคมเข้าถึงมากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟู สืบสานและต่อยอดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลอนกลอนในจังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางวรรณศิลป์ของกลอนกลอนในจังหวัดตรัง

การทบทวนวรรณกรรม

กลอนชาวบ้านเป็นคำคล้องจองที่ชาวบ้านแต่งขึ้นหรือผูกขึ้น มีลักษณะสั้น กะทัดรัด ได้ใจความสมบูรณ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรมีน้อย ส่วนมากมีผู้ผูกขึ้นในใจแล้วบอกกล่าวให้คนอื่นรับรู้ จดจำบอกเล่าต่อ ๆ กันไป โดยจะเรียก คำคล้องจอง กาพย์ กลอนสี่ กลอนหก กลอนแปด รวมกันว่า “กลอน” ไม่นิยมโคลง ฉันท์ อาจเป็นเพราะแต่งยาก พุดไม่คล้องปาก กลอนชาวบ้านมีมาก แต่ไม่ค่อยมีผู้ใคร่รวบรวมไว้เป็นหลักฐาน จึงไม่ปรากฏชัดเจนว่าใครแต่ง แต่งเมื่อใด ที่บอกชื่อได้ก็มีน้อยมาก และเมื่อคนที่จดจำกลอนชาวบ้านไว้ได้ตายจากไป กลอนชาวบ้านก็พลอยตายไปด้วย [7]

วรรณศิลป์ มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า The art of literature หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์หนังสือ เช่น ลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีที่มีวรรณศิลป์สูงส่ง, ศิลปะทางวรรณกรรม เช่น นกวรรณศิลป์, หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี [8] องค์ประกอบของวรรณศิลป์ ได้แก่ ให้อารมณ์สะเทือนใจ สร้างความรู้สึกนึกคิดหรือจินตนาการ แสดงออกด้วยถ้อยคำภาษาได้ดี มีท่วงทำนองการเขียน เทคนิคการเขียนที่ชัดเจนและมืองค์ประกอบของเรื่องที่เหมาะสม[9] วรรณศิลป์ไทยมีการปรุงแต่งเสียง เล่นเสียงสัมผัสในความไพเราะด้านเสียง มีการเล่นคำ คำพ้องรูป พ้องเสียง พ้องความหมาย มีการใช้ภาพพจน์และโวหารเพื่อให้เนื้อหาได้ใจความลึกซึ้ง [10]

การศึกษากลอนกลอนนอกจากจะศึกษาลักษณะทั่วไปและเนื้อหาของกลอนกลอนแล้วยังเป็นการศึกษาบทกลอนกลอนตามองค์ประกอบของวรรณศิลป์ คือ ศึกษาการใช้ภาษา ความรู้สึกนึกคิด การแสดงออกด้วยถ้อยคำภาษา จังหวะทำนอง ฉันทลักษณ์ และการปรุงแต่งเสียงเล่นเสียงสัมผัส เล่นคำ และการใช้ภาพพจน์โวหารด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลอนกลอนในพื้นที่อำเภอเมืองตรังและอำเภอนาโยงของจังหวัดตรัง ได้มาโดยใช้วิธีการแบบก้อนหิมะหรือแบบลูกโซ่ (Snowball or Chain sampling)

เริ่มต้นเก็บข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านด้านกลอนกลอนที่มีชื่อเสียงแล้วมีการกล่าวอ้างถึงหรือเชื่อมโยงไปยังปราชญ์ชาวบ้านคนอื่นที่มีความรอบรู้เรื่องกลอนกลอนซึ่งอาจเป็นผู้ขับกลอนกลอน หรือเป็นผู้แต่งบทกลอนกลอน หรือเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการขับกลอนกลอนทั้งในระดับชุมชนและระดับจังหวัด และเลือกเจาะจงผู้ที่มีความรอบรู้ชัดเจน จำนวน 10 คน เพื่อการสนทนากลุ่ม และเลือกผู้มีความรอบรู้ทั้งทางด้านกลอนกลอนและวรรณศิลป์เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมาตรฐานหรือกึ่งมีโครงสร้าง [11] และการสนทนากลุ่ม [12] ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. นำเครื่องมือวิจัยซึ่งเป็นข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะการสนทนาและสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และขออนุญาตจัดบันทึกภาพและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ 1) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการขับกลอนกลอน 2) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแต่งกลอนกลอน 3) เป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการขับกลอนกลอน ได้มาโดยการใช้การเลือกแบบก้อนหิมะหรือแบบลูกโซ่ (Snowball or Chain Sampling) เริ่มต้นเก็บข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านกลอนกลอนที่มีความสามารถทางด้านกลอนกลอนในจังหวัดตรัง แล้วกล่าวอ้างถึงหรือเชื่อมโยงไปยังปราชญ์ชาวบ้านคนอื่นที่มีความรอบรู้เรื่องกลอนกลอนและหรือผู้เกี่ยวข้องตามคุณสมบัติข้างต้นทั้งในหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเทศบาล สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งครอบคลุมทั้งระดับชุมชนและระดับจังหวัด

2. ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อนำไปสร้างกรอบคำถามเพื่อเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดังนี้

2.1 ลักษณะทั่วไปของกลอนกลอน

2.1.1 ประวัติและลักษณะทั่วไปของกลอนกลอน

2.1.2 โอกาสในการขับกลอนกลอน

2.1.3 คุณลักษณะของผู้ขับกลอนกลอน

2.2 เนื้อหาของกลอนกลอน

2.3 วรรณศิลป์ของกลอนกลอน

3. เชิญกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติดังกล่าว 1) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการขับกลอนกลอน 2) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแต่งกลอนกลอน 3) เป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการขับกลอนกลอนซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เพื่อร่วมสนทนากลุ่มตามกรอบคำถามที่สรุปและสร้างขึ้น และสอบถามข้อมูลความคิดเห็น คำแนะนำ ข้อคิด ข้อวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงได้ขออนุญาตจัดบันทึก บันทึกภาพและบันทึกเสียง ข้อมูลการสนทนากลุ่ม รวมถึงการขับกลอนกลอนประกอบการสนทนากลุ่มด้วยเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึก การถอดเทป และบทกลอนกลอนจากการร่วมสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีและลักษณะที่เป็นจริงอีกครั้งเพื่อความครบถ้วนของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นำเสนอข้อมูลผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ประวัติและลักษณะทั่วไปของกลอนลาน

1. ประวัติความเป็นมาของกลอนลาน

กลอนลานเป็นกลอนชาวบ้านอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นคำคล้องจองที่ชาวบ้านแต่งขึ้นหรือผูกขึ้น มีเนื้อหากระทัดรัด ได้ใจความ ไม่มีการบันทึกประวัติความเป็นมาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีใครทราบหรือระบุได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ที่ใด การสอนหรือให้ความรู้เรื่องกลอนลานมีลักษณะเป็นการบอกกล่าวเล่า ขับสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น หรือนายพักลักจำ อาศัยความจำ ไหวพริบ ความรู้ความสามารถทางด้านการใช้ภาษา สอดคล้องกับ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ [13] ซึ่งกล่าวถึงกลอนชาวบ้าน ไว้ว่า “กลอนชาวบ้านเป็นคำคล้องจอง ที่ชาวบ้านแต่งขึ้นหรือผูกขึ้น มีลักษณะสั้น กระทัดรัด ได้ใจความสมบูรณ์ ที่เป็นลายลักษณ์อักษรมีน้อย ส่วนมากมีผู้ผูกขึ้นในใจแล้วบอกกล่าวให้คนอื่นรับรู้ จดจำบอกเล่าต่อ ๆ กันไป โดยจะเรียก คำคล้องจอง กาพย์ กลอนสี่ กลอนหก กลอนแปด รวมกันว่า “กลอน” ไม่นิยมโคลง ฉันท์ อาจเป็นเพราะแต่งยาก พูดไม่คล่องปาก กลอนชาวบ้านมีมาก แต่ไม่ค่อยมีผู้ใครรวบรวมไว้เป็นหลักฐาน จึงไม่ปรากฏชัดเจนว่าใครแต่งแต่งเมื่อใด” การขับกลอนจะนั่งล้อมวงต่อกลอนกันในสถานที่ที่เป็นลานกว้าง ๆ จึงเป็นที่มาของการเรียกการขับกลอนลักษณะนี้ว่า “กลอนลาน”

ในอดีตชาวบ้านใช้การขับกลอนในโอกาสพบปะสังสรรค์เพื่อความบันเทิง ในโอกาสงานอวมงคล (งานศพ) โดยจะขับในเวลากลางคืนซึ่งมีวัตถุประสงค์โดยนัยว่าได้อยู่เป็นเพื่อนญาติของผู้เสียชีวิต เนื้อหาจะกล่าวถึงคุณงามความดีของผู้เสียชีวิต พรรณนาถึงความรู้สึกของลูกหลานที่มีต่อผู้เสียชีวิต ต่อมาได้รับความนิยมมากขึ้น การขับกลอนลานจึงเป็นวัฒนธรรมชุมชนอย่างหนึ่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นอกจากนี้ชาวบ้านได้ใช้การขับกลอนเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์หรือบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในไม่ช้าให้คนในชุมชนด้วย เช่น แจ้งข่าวการจัดงานบุญวันทอดผ้าป่า วันทอดกฐินของวัดต่าง ๆ หรือเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ใน พื้นที่ที่ต้องให้ชาวบ้านรับรู้รับทราบ หรือเฝ้าระวัง หรือเรื่องราวที่ทางหน่วยงานราชการ องค์กรส่งเสริม เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตการสื่อสารทำได้จำกัด การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงจึงต้องอาศัย การละเล่น การแสดงหรือการขับกลอนบอกต่อ ๆ กันไปกลอนลานจึงมีลักษณะคล้ายกับเพลงบอกในจังหวัด นครศรีธรรมราชที่ใช้เพลงบอกเพื่อเป็นการบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ [14]

2. ลักษณะการขับกลอนลาน

กลอนลานเป็นกลอนชาวบ้านเดิมสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ลักษณะการขับกลอนจะขับคนเดียวหรือเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม 3-4 คนก็ได้ บนหรือในสถานที่ที่เป็นลานกว้าง ๆ ส่วนใหญ่นิยมขับเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม เพื่อจะได้ช่วยกันต่อกลอน และพักเสียงในขณะที่คนอื่นขับ ทำให้ลดอาการเจ็บคอ และสามารถขับได้เป็นเวลานาน และที่สำคัญการขับกลอนคนเดียวมักกลอนลานอาจคิดคำกลอนไม่ทันอาจส่งผลทำให้ไม่สนุก เพราะระหว่างต่อกลอนในแต่ละโอกาสจะมีการเล่นคำ เล่นจังหวะ โดยเฉพาะ การขับลักษณะกลอนต้นสด ซึ่งจะต้องนึกคิด เรียบเรียงเรื่องราวในเวลานั้น รวมถึงเชื่อมโยงเรื่องราวซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ร่วมด้วย หรือหากเป็นบทกลอนที่มีการเรียบเรียงไว้แล้วการขับหลายคนก็สามารถสลับกันได้เพื่อให้อีกคนได้พักเหนื่อยและได้ถอนลมเสียง เนื่องจากการขับกลอนต้องใช้พลังเสียง และต้องออกเสียงให้คมชัดจึงจะไพเราะ ทำให้การขับกลอนมีความสุขและได้เนื้อหาที่สมบูรณ์มากขึ้น

การขับกลอนลานโดยทั่วไปจะไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ ผู้ขับจะขับปากเปล่าใช้ภาษาถิ่นได้สำเนียงดี และอาศัยเสียงสูงต่ำ เสียงสั้นยาวของคำ การเอื้อนหรือลากเสียงให้เป็นจังหวะทำนองเกิดความไพเราะ

ในบางโอกาสมีนักขับกลอนบางคนใช้ฉิ่ง กรับ ทับ กลอง ประกอบจังหวะ ซึ่งมีให้เห็นเป็นส่วนน้อย เนื่องจากการขับกลอนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน มีลักษณะเรียบง่าย ผู้ขับกลอนแต่งกายด้วยชุดสุภาพ เหมาะสมกับโอกาสนั้น ๆ

3. โอกาสของการขับกลอน

กลอนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน เมื่อมีการมีงานในหมู่บ้านหรือชุมชน สังคมชาวบ้านในจังหวัดตรัง จึงนิยมขับกลอนเพื่อความบันเทิง บทกลอนจะมี 2 ลักษณะ คือ บทกลอนที่คิดเรียบเรียงขึ้นใหม่ในโอกาสนั้น หรือที่เรียกว่าต้นสด และบทกลอนที่มีผู้ประพันธ์หรือเรียบเรียงไว้แล้วซึ่งสามารถนำมาใช้ขับตามได้ทันที โดยต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ ความสมบูรณ์ของเนื้อหาเพื่อความไพเราะและเหมาะสมกับโอกาส ปัจจุบันกลอนถูกใช้ขับทั้งในงานมงคลและอวมงคล งานมงคล ดังบทกลอนว่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะชาวบ้าน	เรื่องการเล่นกลอนลานกำลังหาย
ขับคนเดียวขับหมู่รู้กันได้	ถ้าจะใช้ฉิ่งฉับฟังจับใจ
เล่นบนลานงานบ้านวัดไม่ขัดข้อง	เป็นทำนองกลอนลานงานน้อยใหญ่
โรงเรียนไม่ต้องสร้างแต่อย่างใด	คนมาไปร้องขับให้รับฟัง
ว่ากลอนสดบทเจรจาทำไม่	การแต่งกายแต่งไปตั้งใจหวัง
นั่งเรียงร้อยถ้อยคำตามลำพัง	สติตั้งขับกลอนไม่ร้อนรน
เสน่ห์ของกลอนลานชาวบ้านชอบ	คิดรอบคอบว่าที่มีเหตุผล
สาระดีซึ้งมีดีถูกผู้ใจคน	เพราะฝึกฝนเชี่ยวชาญชำนาญกลอน
ถ้างานบุญงานบวชสวดคำพระ	เอาธรรมะสาธยายให้คำสอน
ถ้างานแต่งหนุ่มสาวก่อนเข้านอน	กล่าวสะท้อนให้รู้จักหลักครองเรือน
ถ้างานศพงานเศร้าเฝ้าปลอบปลุก	ให้คลายทุกข์ทำใจหาไหนเหมือน
เหมือนฟ้ามีดได้แจ้ด้วยแสงเดือน	อยู่เป็นเพื่อนเจ้างานกลอนลานเรา
งานทอดกฐินทอดผ้าป่าหารายได้	นักกลอนลานขับขอให้ไม่เจ็บเหงา
แจ้ผลศีลผลทานหวานกล่อมเกลา	ให้เขาเอาปัจจัยไปทำบุญ
มาขับงานลากพระอย่าให้ขาด	ช่วยหยอดเหรียญลงในบาตรญาติอุตุหนุน
หยอดหลายวัดบุญนำช่วยค้ำจุน	สมทบทุนให้วัดพัฒนา

(ปรัชญา นวลนิ่ม)

นอกจากเพื่อความบันเทิงและวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว บทกลอนลานยังมีวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น โอกาสงานอุปสมบทเพื่อให้เจ้าอาวาสมีความซาบซึ้งในพระคุณของผู้ให้กำเนิดและญาติผู้ใหญ่ โอกาสงานแต่งงาน บทกลอนให้ข้อคิด บอกหลักครองเรือน เนื้อหาของบทกลอนก็จะกล่าวถึงหลักการครองเรือนที่ดีของคู่บ่าวสาว ดังตัวอย่างว่า

ขับกลอนลานงานแต่งไม่แก้งลั่นสอน	มาว่ากลอนให้ไพเราะพอเหมาะสม
สมัยก่อนไม่หย่อนยานการอบรม	เรื่องคู่สมคนแก่เฒ่าเล่าให้ฟัง
โดยเฉพาะลูกผู้หญิงยิ่งลำบาก	เขาสอนฝากเอาไว้คนภายหลัง
เรื่องเรือนสามน้ำสี่สิ่งจริง	ไว้ร้องสั่งลูกหลานการครองเรือน

(ปรัชญา นวลนิ่ม)

โอกาสงานศพ มีวัตถุประสงค์เพื่อปลอบโยนลูกหลานญาติสนิทให้คลายความทุกข์ และได้อยู่ในงาน เป็นเพื่อนเจ้าภาพยามดึก “เนื้อหาในการขับกลอนจะกล่าวถึงความดีของผู้เสียชีวิต การกล่าวถึงความกตัญญู ของลูกหลานที่ควรพึงมีต่อบุพการี และกล่าวขอบคุณแขกเหรื่อที่มาร่วมงานในนามเจ้าภาพ” โอกาสงานทำบุญ ขึ้นบ้านใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ร่วมแสดงความยินดีอวยพรเจ้าของบ้าน ให้โชคดีในการดูแลบ้านเรือน ดังตัวอย่าง

หลักการครองเรือนบ้านท่านกล่าวไว้ ขอขยายด้วยความรักเป็นหลักใหญ่
จะมีสุขทุกข์หายจากภายใน ต้องฝึกฝนสร้างความคิดมีศีลทาน
ขออำนาจเทพารักษ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สถิตอยู่ทั่วทุกสถาน
ทั้งครูหมอตายายภายในบ้าน โปรดบันดาลให้เจ้าเรือนอยู่ร่มเย็น
(ผิน เกื่อนะ)

นอกจากนี้ยังมีการขับกลอนในโอกาสและวัตถุประสงค์อื่นอีก เช่น การขับเพื่อรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งจัดโดยกรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตรัง [15] และยังมีแฝงความหมายนัย เป็นการบอกเล่าเรื่องราวโดยสอดแทรกเนื้อหา คติธรรม ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงให้ผู้ฟังรับทราบ รับรู้

เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ สร้างความรักความสามัคคีในชุมชน และกลุ่มคนที่มีความชอบความรัก ในบทกลอนเหมือนกัน

4. คุณลักษณะของผู้ขับกลอน

ด้วยลักษณะของกลอนกลอนเป็นกลอนที่ขับเพื่อความบันเทิงแฝงด้วยข้อคิดหลักการใช้ชีวิตซึ่งสามารถนำมาใช้ขับได้ทุกโอกาส และมักจะขับโดยการดนตรี ดังนั้นผู้ขับกลอนจึงต้องมีความรู้ ความสามารถ และได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม คุณลักษณะของผู้ขับกลอนที่ดีมีดังนี้

4.1 เป็นผู้มีความรอบรู้ทางด้านภาษา มีคลังคำ สามารถเลือกใช้คำซ้ำคล้องจอง โนม่น่าใจ เปรียบเทียบ ให้ผู้ฟังคล้อยตามได้

4.2 มีความรู้พื้นฐานในการแต่งกลอน สามารถใช้น้ำเสียงสร้างมีลีลากลอน

4.3 มีความรอบรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะขับในโอกาสนั้น ๆ

4.4 มีไหวพริบปฏิภาณ สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวเหตุการณ์ ร้อยเรียงคำเป็นบทกลอนได้อย่างไพเราะ

4.5 เป็นคนดีมีศีลธรรม ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เพราะบทกลอนจะมีลักษณะให้ความรู้ ให้ข้อคิด สอนสั่งแก่ผู้ฟัง หากผู้ขับกลอนมีลักษณะที่ตรงข้าม ผู้ฟังก็จะไม่ซาบซึ้งในบทกลอน อาจส่งผลทำให้การขับกลอนนั้นไม่ได้รับความยอมรับจากสังคม

เนื้อหาของกลอนกลอน

โดยพื้นฐานคนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ชอบฟังกลอน ซึมซับในบทกลอน ประกอบกับในอดีต การสื่อสารมีจำกัด ไม่ทั่วถึงทุกชุมชน ชาวบ้านจึงใช้บทกลอนเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์เรื่องราว เหตุการณ์หรือให้ความรู้ สอนสั่ง ให้ข้อคิด และเมื่อได้รับความนิยมชมชอบมากขึ้น กลอนกลอนจึงได้รับการยอมรับ และเชิญไปแสดงในงานประเพณีต่าง ๆ คุณค่าทางสังคมที่สะท้อนวิถีชุมชนในกลอนกลอนมีหลายด้าน โดยผ่าน

การบรรยายและพรรณนา เรื่องราวในชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่น การดำรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามของสังคม ความเชื่อ คำสั่งสอน ตลอดจนค่านิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาของชาวตรัง ทำให้เห็นภาพลักษณะสังคมของจังหวัดตรังซึ่งในอดีต เป็นเมืองทำการค้าขายที่สำคัญ เมืองตรังเป็นเมืองแห่งการกิน เส้นทางการคมนาคมซึ่งสามารถสัญจรได้ ทั้งทางรถ ทางเรือ และเครื่องบิน สะท้อนวิถีชีวิตซึ่งสัมพันธ์กับภูมิประเทศดังกล่าวว่าเป็นเมืองยางพารา อีกทั้งภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงการแสดง เช่น ร่องเง็ง ลิเกป่า หนังตะลุง มโนราห์ ตลอดจน แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง เช่น

ริมชายฝั่งอันดามันบรรพกาล	ตรังสถานเมืองท่าสง่าศรี
ลงกันดั่งนั่งรถไฟไปมาดี	ถ้าไม่มีเวลามาเรือบิน
เมืองพระยารัชฎาชาวประชาใจกว้าง	ถิ่นกำเนิดยางพาราพัฒนาถิ่น
มีข้าวของนงเนื่องเมืองคนกิน	นับไม่สิ้นหมู่ช่างไม้ว่างวัน
สวนเขาป่านาเลแสนหีบลาพะยูน	เจ็ดจ่ารูดหากัดถ้าเขาเหมือนเราฝัน
ชาวประชาสามัคคีดีงามครัน	คนสำคัญมากมีศรีเมืองตรัง
.....	.....
.....	.....
มากศิลป์ศิลป์ปะประเพณี	ร้องเง็งมีลิเกป่าโนราห์หนัง
นักกลอนลานขานขับขานรับฟัง	สืบศิลป์ตรังอย่าให้สิ้นจงภิญโญ
	(ชื่น นาเกลือ)

2. สะท้อนการปลูกฝังให้เยาวชนเห็นความสำคัญต่อคุณธรรมในตัวบุคคลมากกว่าสิ่งของนอกกาย เช่น

สังคมไทยสงบแต่สุข	ไม่ต้องทุกข์ใจกายใช้เหตุผล
เอาคุณธรรมดีค่าราคาน	ทุกหมู่ชนสุขสันต์นี้รันดรเอย
	(ปรัชญา นวลนิ่ม)

3. สะท้อนค่านิยมการต่อต้านยาเสพติด ปลูกฝังและรณรงค์ให้สังคมปราศจากยาเสพติด โดยชี้ให้เห็น โทษภัยของยาเสพติดที่ส่งผลเสียทั้งต่อบุคคลและต่อสังคม พร้อมยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองได้อบรมลูกหลานตลอดจนผู้ใหญ่ในทุกระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ป้องกัน ดังบทกลอน

เฮโรอีนผงขาวทั้งดมกาวและสูบฝิ่น	มียาพิษเป็นยาบ้าเวลานี้
ทุกขนานล้วนเป็นมารผลาญชีวี	แต่ละปีต้องเสียหายตายเพราะยา
คนดีดีกลายเป็นคนวิกลจริต	สารเสพติดประเภทนี้ทำให้มีปัญหา
ตกเป็นทาสยาเสพติดเพราะฤทธิ์ยา	เกิดเรื่องมาเป็นข่าวน่าเศร้าใจ
เด็กนักเรียนนักศึกษาหน้าหวาดหวั่น	ติดยาพิษเหลือสิ้นพันวิสัย
ถ้าเราไม่ช่วยกันนั้นนั่นเป็นภัย	สังคมไทยจะร้อนกรุ่นเกิดแต่เรื่องวุ่นวาย
	(ปรัชญา นวลนิ่ม)

4. สะท้อนค่านิยมปลูกฝัง บ่มเพาะ ให้ข้อคิด เรื่องการวางแผนและการเลือกคู่ครอง เช่น

ชายข่าวเปลือกหญิงข่าวสารโบราณว่า	การพลาดท่าเสียทีมิสมหวัง
สร้างเรือนผิดคิดอ่านจนบ้านพัง	ถ้าพลาดพลั้งหาผู้ผิดคิดจนตาย
เรื่องคู่ครองมองไม่ได้แต่ฝ่ายเดียว	นำหวาดเสียวไซ้ของลงทั้งสองฝ่าย
คิดให้หนักเรื่องความรักอย่ามั่งง่าย	หญิงก็ร้ายชายก็ชั่วมีทั่วไป
อย่าชิงสุกก่อนห่ามท่านห้ามไว้	หญิงหรือชายทุกวันว่าไม่ทันสมัย
ลูกจึงขาดพ่อบ้างขาดแม่ทั้งแคไกล	เกิดปัญหาในสังคมบ่มความทราม
	(คล้าย อ้นซ้าย)

5. สะท้อนการปลูกฝังคุณธรรมที่ติงาม ดังบทกลอนลาน คุณธรรม 8 ประการต่อไปนี้

จึงกำหนดคุณธรรมแปดประการ	ให้ลูกหลานแสวงหาค่าของคน
ให้ขยันหมั่นเพียรเรียนวิชา	เชี่ยวชาญกล้าการงานบันดาลผล
รู้ประหยัดจัดการประมาณตน	ความยากจนคลาดแคล้วไม่แผ้วพาน
เป็นคนถือชื่อสัตย์ไม่ซัดสน	มีผู้คนร่วมจิตมิตรสมาน
มีวินัยไม่คลอนไม่หย่อนยาน	ถือมาตรฐานกฎหมายไว้ปลอดภัย
ความสุภาพกราบไหว้ให้นอบน้อม	จะดีพร้อมคนชมสมนัส
ความสะอาดรักษาไว้ทั้งกายใจ	ไม่มีใครเหมินมองต่างต้องการ
สามัคคีคือพลังของสังคม	จะอุดมด้วยสุขทุกสถาน
มีน้ำใจเอื้อเพื่อให้เจือจาน	ครบแปดด้านคนรักประจักษ์จริง
	(ปรัชญา นวลนิ่ม)

จากบทกลอนข้างต้นสะท้อนให้เห็นค่านิยม คุณค่าและประโยชน์ของกลอนลานไว้หลายด้าน ทั้งประโยชน์ทั้งต่อส่วนตนและส่วนรวม สังคมชาวตรังสามารถนำกลอนลานไปประยุกต์ใช้ได้หลายโอกาส เช่น การรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้ง การสอนสั่งบ่มเพาะคุณธรรมแก่เยาวชนรุ่นหลัง การสะท้อนวิถีชีวิต แนวคิด ความเป็นอยู่ให้ลูกหลานได้ตระหนัก รวมถึงหลักการดำเนินชีวิตไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

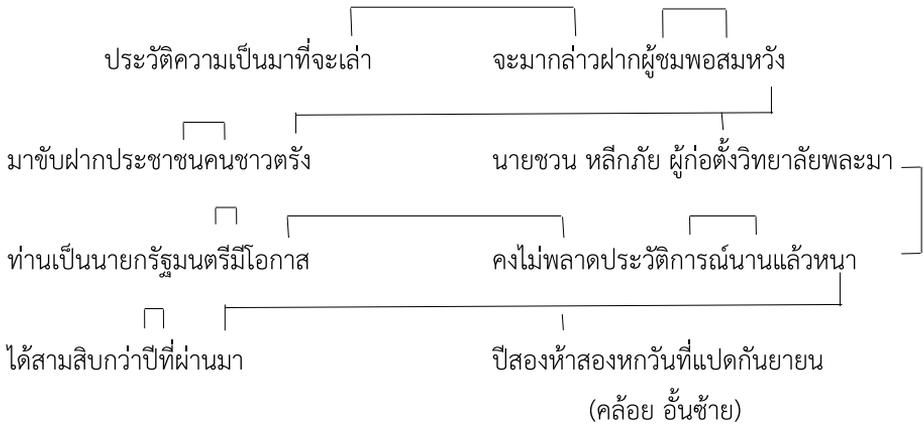
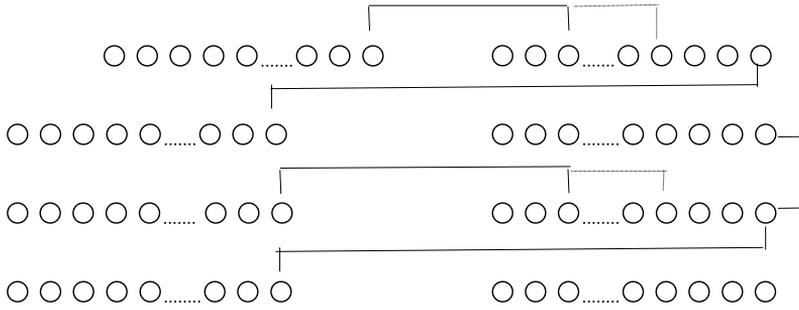
ลักษณะกลอนลานในแง่วรรณศิลป์

ด้วยลักษณะการใช้ภาษาในเนื้อหาซึ่งมีหลากหลายเรื่องราว บางบทกลอนสะท้อนอารมณ์ก่อให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจ บางบทกลอนมีการเล่นคำ ใช้อิทธิบาทเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาที่ผู้ขับกลอนต้องการสื่อ ตลอดจนบทกลอนลานมีจังหวะทำนองที่ชัดเจน ดังนั้นเมื่อพิจารณาบทกลอนลานในแง่วรรณศิลป์ จะเห็นว่ากลอนลานมีลักษณะบางประการสัมพันธ์กับวรรณศิลป์ ดังนี้

1. ฉันทลักษณ์ของกลอนลาน

กลอนลานมีลักษณะเป็นคำคล้องจอง 1 บท มี 4 วรรค มีสัมผัสระหว่างวรรค และสัมผัสระหว่างบท ไม่มีการบันทึกกำหนดกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์หรือลักษณะการสัมผัสไว้ โดยทั่วไปลักษณะการประพันธ์ และการขับบทกลอนลานมีจำนวนคำในแต่ละวรรค 7-15 คำ บางคำมีลักษณะเป็นคำแทรก หรือคำเพิ่ม หรือสร้อยคำ

ฉันทลักษณ์กลอนกลอน

จากตัวอย่างบทกลอนกลอนข้างต้นจะเห็นว่ากลอนกลอนมีฉันทลักษณ์ดังนี้

- 1) กลอนกลอน 1 บท มี 2 บาท และ 1 บาท มี 2 วรรค ทั้งนี้สังเกตจากจังหวะและการใช้เสียงสูงต่ำของคำในการขับของแต่ละวรรค และการจบความในแต่ละบท ซึ่งมีลักษณะการสัมผัสเช่นเดียวกับกลอนแปด
- 2) จำนวนคำในแต่ละวรรคของกลอนกลอนมีได้ตั้งแต่ 7 คำขึ้นไป ส่วนใหญ่แต่ละวรรคมีจำนวน 7-15 คำ
- 3) การส่งสัมผัสของกลอนกลอน

- 1.1 คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 หรือ 6 ของวรรคที่ 2
- 1.2 คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3
- 1.3 คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 จะส่งสัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 หรือ 6 ของวรรคที่ 4
- 1.4 คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 จะส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ในบทถัดไป

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าฉันทลักษณ์ของกลอนกลอนมีลักษณะเชิงวรรณศิลป์ คือเป็นการสื่อสารกับผู้ฟังโดยเล่าเรื่องราวไปตามลำดับเนื้อหาและเล่นสัมผัสสระเป็นสัมผัสในเพื่อเพิ่มความไพเราะ

2. การใช้ถ้อยคำภาษาในกลอนกลอน การใช้ภาษาที่พบในกลอนกลอนมีดังนี้

2.1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นใต้ประพันธ์บทกลอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและโอกาส เช่น การขับเรื่องราวที่กล่าวถึงบุคคลสำคัญของจังหวัดซึ่งเป็นที่รู้จักนับถือของสังคม จะใช้ภาษาไทยมาตรฐานซึ่งสามารถเผยแพร่และรับฟังได้ทุกระดับชน เช่น

เจริญสุขสวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติ
ตามสำเนาเค้ารู้ซัดว่าเกิดที่จังหวัดตรัง
ท่านชวนซึกให้รักชาติศาสนา
นายอำเภอก็ดีเป็นศรีเมือง

รายละเอียดค่อยบรรยายตอนภายหลัง
ผู้ว่ายังคนยอเป็นพ่อเมือง
สร้างคุณค่าให้สังคมเหมือนพระห่มผ้าเหลือง
ช่วยสร้างความรุ่งเรืองมอบให้ชาวเมืองตรัง
(ผิน เกื้อนะ)

ในโอกาสการขับเพื่อความบันเทิง นักกลอนมักจะใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟัง เช่น บทกลอนต่อไปนี้

.....ออ ออ ออ.....
ถ้าใครไม่เชื่อคำเท็จให้ตกรอก
ปลาตุกอกเรือชิงเกลือแขก
แม่หมุงเห่าเมาน้ำตาล
พวกอึ่งอ่างค้ำคกจิ้งจกใหญ่
เห็นเต่าเขาผลัดนอนกัดเคง
ช่างกับเสื่อลงเรือไปเกาะหมาก
พระราหูจับจันทร์หวันข้าววา

ฟังกลอนลานแล้วสร้างผลงานเรื่องซึกหก
จะหยิบยกจับความตามนิทาน
ลูกหมอแกกขึ้นเขาไปเอาสาร
เดินลอกวานเล่นตัวหัวโทองเทง
ตัดไม้ไผ่ฉวยดาวหน่วยเท่าเพลิง
นางละเวงทำรังบนหลังคาง
ชื่อชวานถากชุดโคกโปลกหนอชาง
นางสีดาคลุบทูที่ซอกตูไฟ
(คล้อย อันชัย)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์จินตนาการให้ตัวละครมีพฤติกรรมหรือลักษณะเกินจริงซึ่งสะท้อนความเป็นอติพจน์ (Hyperbole) และอธิพจน์ (Overstatement) เพื่อให้เนื้อหามีความความสนุกสนาน ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง เช่น จินตนาการให้ ปลาตุก ปลิ้นเรือ (อุก เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง ปลิ้น) จินตนาการให้ ลูกหมอ แกกขึ้นเขา (แกก เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง ไถขึ้นไป) เป็นต้น นอกจากนี้ได้ประพันธ์ให้ตัวละคร ซึ่งคนทั่วไปรู้จักกันดีมีบุคลิกลักษณะต่างไปจากเรื่องอื่น เช่น นางละเวง ซึ่งในเรื่องพระอภัยมณีนั้นเป็น เจ้าหญิงสูงศักดิ์ให้มาพำนักอยู่บนหลังคานั้นเป็นไปไม่ได้ และให้นางสีดาจากเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งเป็น ผู้หญิงเรียบร้อยให้มาตะครุบหนู นั่นก็เป็นไปไม่ได้เช่นกัน

ดังนั้นการประพันธ์กลอนลานบทนี้จึงเน้นเพื่อความบันเทิงและความสนุกสนาน ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อผู้ฟังซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นเข้าใจเนื้อหาได้ทันที มีวรรณศิลป์ทำให้เห็นภาพพจน์ชัดเจน และสะท้อนให้เห็น ความมีความรู้รอบตัวและไหวพริบในการเชื่อมโยงเรื่องราวของผู้ประพันธ์

2.2 การเล่นคำ

การเล่นคำในลักษณะวรรณศิลป์ทำได้หลายวิธี บทกลอนลานมีการเล่นคำโดยการใช้คำขึ้นต้น และลงท้ายในแต่ละวรรคเป็นคำเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นกลอนกลบท และมีการใช้คำพ้องความหมาย มีการเล่นเสียงคำก่อให้เกิดอรรถรส เช่น

2.2.1 ใช้คำขึ้นต้นและลงท้ายคำเดียวกัน เช่น บทกลอนว้าวพันหลัก

อ้างสุนทรกลอนว่ามาซบอ้าง

อักษรสร้างเป็นหลักตามอักษร

กลอนขับนำคำว่ามาซบกลอน

บรรยายตอนกลอนนำคำบรรยาย

สร้างภาพพจน์บถอ้างสร้างภาพพจน์

เป้าหมายบทให้เข้าตามเป้าหมาย

สาธยายได้มาสาธยาย
คำศัพท์ว่าถ้าขาดพลาคำศัพท์
ผู้ที่ฟังทุกท่านท่านผู้ฟัง

ผู้ฟังได้เข้าหูท่านผู้ฟัง
ลำหลังจับค้ำว่ายังลำหลัง
สนใจหวังทุกคนที่สนใจ
(คล้าย อ้นซ้าย)

2.2.2 เล่นเสียงคำ สัมผัสนอก สัมผัสใน สัมผัสสระ และสัมผัสอักษร เพื่อทำให้เกิดความไพเราะ และให้ความรู้สึกแก่ผู้ฟัง เช่น

อันลัทธิเสรีภาพทราบกันดี
เขาซื้อขายจ่ายแจกแลกค่าคน
ช่วยเยียวยาเป็นสามารถชาติป่วยไข้
เลือกคนดีเป็น ส.ส. ขอชวนเชิญ

ทุกคนมีต้องใช้ให้เกิดผล
อย่ายอมตนตกต่ำให้ท่าเหม็น
สติใช้แทนสตาจคืออย่าห่างเหิน
ก้าวย่างเดินเข้าคูหาอารี
(ปรัชญา นวลนิ่ม)

2.2.3 ใช้คำซ้อนเพื่อความหมาย โดยใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน คำที่มีความหมายเป็นพวกเดียวกัน และคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน เป็นการเล่นคำเพื่อการเน้นย้ำทำให้เนื้อหาชัดเจนและมีความไพเราะมากยิ่งขึ้น สะท้อนความมีศิลป์ในการเลือกใช้คำ เช่น

เอากลอนลานมาขานขับให้รับฟัง
เรื่องเรือนบ้านใครขอบอกไม่หลอกลวง
เป็นที่เกิดแก่ตายมาหลายยุค
กันลมแดดฝนข้างบนบังด้วยหลังคา
เหมือนวิหคนกกาฟังป่าไม้
มีลูกเต้าร้องฉวาวรำเริงสำราญ

ท่านที่นั่งใกล้ไกลด้วยใจห่วง
จะกล่าวเรื่องทั้งปวงของบ้านแต่ครั้งโบราณมา
ทั้งสุขทุกข์ได้อาศัยพอสมาใจปรารถนา
พักฟังพาปลอดภัยหาใดปาน
สร้างรังได้ปลอดภัยในไพรสาน
อยู่รังบ้านนางบักซีที่ราวไพร
(ผิน เกื้อนะ)

2.2.4 ใช้ภาพพจน์

การขับกลอนลานจะใช้โวหารเพื่อช่วยสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก ภาพพจน์ที่พบในกลอนลาน เช่น ภาพพจน์อุปมา (Simile) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน เช่น

อุปมุนใดไหนจะปานนอกรมารดา เป็นการเปรียบเทียบความอบอุ่นที่ได้รับจากแม่ ซึ่งไม่มีอะไรจะอบอุ่นเท่า ภาพพจน์นามนัย (Metonymy) ซึ่งเป็นการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทน เช่น *คุณบิดรมารดาเหมือนพระพรหม* ในที่นี้เปรียบคุณพ่อแม่เหมือนพระพรหม ซึ่งพระพรหมได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้าง เป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ ดังนั้นใจความของบทนี้จึงมีความหมายว่า พ่อแม่เป็นผู้สร้างเป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่

ภาพพจน์อติพจน์ (Hyperbole) คือ การใช้คำเกินจริง เพื่อเน้นความรู้สึก เพื่อให้ข้อความมีน้ำหนักเกิดความซาบซึ้ง เช่น บทกลอนเปรียบเทียบบุญคุณของแม่ว่ามีมากและยิ่งใหญ่กว่าภูเขา

ลูกซาบซึ้งถึงบุญคุณของคุณแม่
เลี้ยงลูกโตขึ้นมาแม่ว่าวอน

มีมากเท่าใหญ่ยิ่งกว่าสิงขร
คอยสั่งสอนว่าให้ทำแต่กรรมดี

(ผิน เกื้อนะ)

บทกลอนเปรียบเทียบญาติที่กำลังโศกเศร้ากับฟ้ามีด (ไร้แสงสว่าง) และเปรียบเทียบการปลอบใจ เพื่อให้คลายทุกข์กับแสงสว่างของดวงเดือน (ดวงจันทร์) ในกลางคืน

ถ้างานศพงานเศร้าเฝ้าปลอบปลุก ให้คลายทุกข์หัวใจหาไหนเหมือน
เหมือนฟ้ามีดได้แจ้งด้วยแสงเดือน อยู่เป็นเพื่อนเจ้างานกลอนลานเรา
(ผิน เกื้อนะ)

3. ลีลากลอน

บทกลอนลานประพันธ์ขึ้นด้วยความรู้ความสามารถทางด้านการใช้ภาษา ความสามารถในการเรียบเรียงถ้อยคำ ของปราชญ์ชาวบ้าน การขับกลอนกลอนเลือกใช้น้ำเสียงและท่วงทำนองอันไพเราะ ใช้เสียงสูงต่ำตามจังหวะและฉันทลักษณ์ของบทกลอน ใช้น้ำเสียง คำสัมผัส เป็นจังหวะในการขับกลอน มีลูกเอื้อนลูกคอก่อให้เกิดคีตศิลป์ และมีแนวการขับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล ผู้ขับกลอนบางคนมีขึ้นด้วย ออ อ้อ ออ... ตามด้วยบทกลอน เช่น

.....
เปิดทอมนใหม่ลูกหลานไทยใจเป็นสุข
โรคโควิดลิบแก้วเศร้าทั่วไทย
.....
ออ ออ ออ อ้อ.....ออ
แต่กลับทุกข์เพราะไวรัสอุบัติใหม่
เด็กผู้ใหญ่ต้องระวังทั้งหญิงชาย
(ผิน เกื้อนะ)

บางบทกลอนมีลีลากลอนก่อนจบทำให้ผู้ฟังประทับใจ เช่น

กรมอุตุรู้นิยามเกี่ยวกับเรื่องลมฝน
เกิดพายุตุรี่ยก่อนรายงาน
อยู่เพทกกรมเพทกกรมอุทกศาสตร์
จงรักษาเอาไว้มันเมืองไทย
.....ออ อ้อ ออ.....
วัดได้ผลเป็นองศาหาหลักฐาน
แจ้งข่าวสารโฆษณาเกี่ยวกับวาทภัย
ก็ประกาศไปตามความเคลื่อนไหว
และให้ต้นใหญ่ใบดกนกได้อ้อย
แล้วให้ต้นใหญ่ใบดกนกได้อ้อย
(ผิน เกื้อนะ)

การขับกลอนให้มีเสียงสูงต่ำหรือลากเสียงโน้ตเชิงคีตศิลป์เพื่อเพิ่มความไพเราะของกลอนนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิคลีลาการขับกลอนของนักกลอนแต่ละคนซึ่งจะสอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหา น้ำเสียงที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน เช่น อารมณ์สงสารเห็นอกเห็นใจ นักขับกลอนจะเลือกใช้คำอ่อนโยน อารมณ์กระตือรือร้น กระตือรือร้น โกรธ จะเลือกใช้คำตาย ลากเสียงยาวและใช้น้ำเสียงกระแทก เป็นต้น กรณีเนื้อหาบทกลอนเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง การใช้คำจะเน้นเสียงสั้น หรือใช้คำตาย กรณีเนื้อหาของกลอนมีความหมายในเชิงอ่อนหวาน ขอร้อง การใช้น้ำเสียงจะมีลักษณะออกอ่อน กรณีเนื้อหาของกลอนมีลักษณะรำพึงรำพรรณเพื่อก่อให้เกิดความซาบซึ้งถึงคุณงามความดีของผู้เสียชีวิต น้ำเสียงจะเศร้า ทั้งนี้เพื่อให้ลักษณะการขับกลอนเหมาะสมกับโอกาสนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ยามมีแม่เหมือนมีมนต์เป่าบนหัว ได้กั้นตัวกันไข้เพราะแม่ได้รักษา
อบอุ่นใดไหนจะปานอมารดา พุดออออออแอมแม่ให้พร
(ผิน เกื้อนะ)

กลอนกลอนเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ด้วยความรู้ความสามารถของปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรักชื่นชอบในบทกลอน และต่อยอดพัฒนาจนเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ มีความไพเราะ มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและสังคม และมีความงดงามในแง่วรรณศิลป์ การรณรงค์ให้กลอนกลอนยังคงอยู่ในวิถีชีวิต เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนตรงจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่ง

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษากลอนกลอนเชิงเนื้อหาและวรรณศิลป์ในจังหวัดตรัง มีประเด็นอภิปรายดังนี้

1. กลอนกลอนเป็นกลอนชาวบ้านที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา ไม่มีการบันทึกประวัติความเป็นมาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ขับกลอนใช้น้ำเสียงสูงต่ำและลีลากลอนทอดเสียงทำให้เกิดความไพเราะ ปัจจุบันใช้ขับได้ทั้งในงานมงคลและอวมงคล เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น แฝงคติธรรมคำสอน ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีของสังคม ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกลอนต้นสดสัมพันธ์กับกลอนหนึ่งตะลุงหนึ่งเคล้าน้อยซึ่งได้หยิบยกเอาเหตุการณ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมปัจจุบันในสมัยนั้นมาเป็นบทกลอน บทสนทนา และเป็นมุขตลก [17] ขับกลอนกลอนที่ตีจริงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการใช้ภาษา มีไหวพริบ และเชื่อมโยงเรื่องราวรอบตัวได้เหมาะสม

2. ภาษาที่ใช้ในบทกลอนกลอนมีทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและโอกาส บางบทกลอนใช้ถ้อยคำเรียบง่าย บางบทกลอนมีการเล่นคำในลักษณะกลอนกลบท มีการใช้คำซ้ำ คำซ้อนเพื่อให้เกิดความไพเราะและความรู้สึกซาบซึ้ง และใช้ภาพพจน์ เช่น ภาพพจน์อุปมา ภาพพจน์นามนัย เพื่อให้เนื้อหา มีความหมายชัดเจน และใช้ภาพพจน์อดีตพจน์ และภาพพจน์อธิพจน์เพื่อให้เห็นภาพและก่อให้เกิดความรู้สึกมากยิ่งขึ้น ทำให้มีลักษณะเป็นงานประพันธ์เชิงวรรณศิลป์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทรี ดวงทิพย์ [18] ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนูมิเตอร์ พบว่าเนื้อเพลงนำเสนออย่างเรียบง่าย เลือกใช้คำได้เหมาะสมกับเพลง ทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ตรงกับที่ผู้ประพันธ์ต้องการ และมีลักษณะความโดดเด่นทางด้านวรรณศิลป์ อันได้แก่การใช้ภาพพจน์และการใช้ภาษาประกอบด้วยการเล่นคำ การซ้ำคำ และการซ้ำเสียง

3. การขับกลอนกลอนในจังหวัดตรังมีเครื่องประกอบจังหวะเพียงกรับและฉิ่ง ซึ่งอาจส่งผลให้ไม่ได้รับความนิยมในวงกว้าง ดังนั้นหากมีเครื่องดนตรีหรือเครื่องประกอบจังหวะมากขึ้นอาจเพิ่มความน่าสนใจในวงกว้างได้มากขึ้นสอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีและรูปแบบการแสดงหนึ่งตะลุงในจังหวัดตรัง [19] เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังมากยิ่งขึ้น

4. ด้วยคุณสมบัติของผู้ขับกลอนกลอนที่มีความสามารถทางด้านการใช้ภาษา มีไหวพริบปฏิภาณ มีประสบการณ์ สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวที่เกิดขึ้นใกล้ตัวมาผูกเป็นบทกลอนต้นสด เนื้อหาบทกลอนกลอนอาจเป็นร่องรอยทางวัฒนธรรมหรืออาจเป็นเสี้ยวหนึ่งของบันทึกทางประวัติศาสตร์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้

ปัจจุบันนักกลอนกลอนที่มีความสามารถทั้งทางด้าน การขับกลอน และการใช้ภาษาถิ่นได้มีลดน้อยลงตามกาลเวลา หากไม่มีผู้สืบทอดกลอนกลอนก็มีแนวโน้มจะหายไปจากประเพณี วิถีชุมชนของชาวตรัง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงควรส่งเสริมและอนุรักษ์กลอนกลอน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชน ควรมีบทบาทเพื่อสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมให้ความรู้ อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอด หรือเอื้ออำนวยความสะดวกเพื่อการเผยแพร่กลอนกลอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรบรรจุกลอนกลอนเป็นกิจกรรมหนึ่งในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้ฝึกหัดแต่ง

บทกลอนและหรือหัตถ์ขับกลอนลาน ซึ่งอาจจะทำให้เยาวชนหันมาสนใจกลอนลานมากขึ้น และเนื่องจากกลอนลานเป็นกลอนชาวบ้าน ซึ่งประพันธ์โดยปราชญ์ชาวบ้านผู้สูงอายุ มีการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เป็นหลัก มีคำศัพท์สำนวนที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน การศึกษาการใช้ภาษาในกลอนลานจึงสามารถศึกษาการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ของจังหวัดตรังได้อีกด้วย

References

- [1] Panich, U., & others. (2010). *Language and principles of writing for communication*. In Thai
- [2] Department of Cultural Promotion Ministry of Culture. (2011). *Knowledge of folk music and performance*. (In Thai)
- [3] Document Processing and Archives Committee in the Celebration Organizing Committee His Majesty the King's honor. (1999). *Culture, historical development. Identity and Wisdom, Trang Province*. (In Thai)
- [4] Royal Academy. (2013). *Dictionary, Royal Institute Edition 2011*. (In Thai)
- [5] Thai Academic Department SE-ED Education. (2010). *Thai Dictionary, modern and complete edition*. (In Thai)
- [6] Phongpaiboon, N. (2021). The world needs reform. *Matichon Sudsapda Edition*, 42(55), 51.
- [7] Thai Cultural Encyclopedia Foundation Siam Commercial Bank. (1999). *Encyclopedia of Southern Culture*. (In Thai)
- [8] Royal Academy. (2013). *Dictionary, Royal Institute Edition 2011*. (In Thai)
- [9] Chuchuen, K. (2007). *General local literature*. (In Thai)
- [10] Vesapada, T. (2006). *Homlokwannasilp*. (In Thai)
- [11] Buasan, R. (2013). *Qualitative research in education*. (In Thai)
- [12] Panawong, C. (2020). *Qualitative research methods*. (In Thai)
- [13] Thai Cultural Encyclopedia Foundation Siam Commercial Bank. (1999). *Siam Commercial Bank*. (In Thai)
- [14] Khunying Long Atthakrawee Sunthon Learning Resource Center. (2018). *Phleng Bok*. <https://shorturl.asia/ZOj5o>. (In Thai)
- [15] Trang Provincial Public Relations Center. (2021). *Glon Lan for campaigning to prevent the spread of coronavirus disease 2019*. <https://www.youtube.com/watch?v=4YwpmeCVOm8>. (In Thai)
- [16] Rattanaburee, P. (2019). *A Study of Southern Thailand Culture Reflections through Nung Ta Lung Poems: A Case Study of Nung Klaonoi Rojanamatakul*. <http://ir.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/250/1/Parin%20Rattanaburee%2000209341.pdf>. (In Thai)
- [17] Dountipya, S. (2015). An Analysis of Literary Language in Thai Country Songs of Nho Meter. *The Golden Teak: Humanity and Social Sciences Journal*, 21(2), 67-81. (In Thai)
- [18] Anukul, D. (2017). *The changing of music in shadow puppet's phenomenon*. <http://research.culture.go.th/medias/st154.pdf>. (In Thai)